JOSEPHI MARIÆ

SUARESII

Episc. Vasionensis, & Vicarii
Basilicæ D. Petri,

DE

NUMISMATIS

&

NUMMIS ANTIQUIS

DISSERTATIO.

AMSTELÆDAMI,
Apud HENR. WETSTENIUM.

cIↄ Iↄc Lxxxiii.

CLARISSIMO
CONSULTISSIMOQUE
VIRO
SEBASTIANO FÆSCHIO,
J.U.D. & IN ACAD. BASIL. PROF. PUBL.

HENR. WETSTENIUS
S.

DUm vitæ anteactæ, dum amicorum seriem cum animo meo considero, *Clarissime* FÆSCHI,

SCHI, non potes non inter primos mihi obverſarier. Illa enim quæ à teneris inter nos fuit animorum conjunctio tam altas radices egit, ut nulla unquam ratione evelli poſſit. Et quamvis diuturnum illud & pertinax mutuarum literarum ſilentium duriuſculam ſuſpicionem movere videatur, id tamen aſſeverare auſim, nunquam mihi gratam Tui memoriam intercidiſſe, meque à priſtino in Te ſtudio ne latum adhuc unguem

guem discessisse. Id flagitant antiqua Tua in me pietas & vinculum illud sanguinis quo inter nos colligati sumus. Quibus accedunt suavis Tua indoles, nivei mores, optimarum scientiarum, & inter has politioris literaturæ & antiquitatis studium, & quæ aliæ egregios viros commendare virtutes solent. Et quis dotes Tuas enumerando brevis esse possit? Græce tantum, quantum Eruditorum quisquam cal-

les. Juris peritiam arguit Profeſſoris perſona quam tanta cum laude ſuſtines & ornas. Cimeliarchium poſſides viris dignum Principibus & inter prima Europæ merito numerandum, ſive quis numiſmatum antiquorum perpetuam ſeriem, ſive rariores picturas, ſive denique elegantiorum librorum numerum ſpectet. Huic præes non inanis ſpectator vel cuſtos, ſed qui mente poſſides quæcunque vaſtus ille

The-

Thesaurus Tuus capit. Hinc temperare mihi non potui, quin publicum hoc affectus in Te mei specimen darem. Opusculum fateor mole exiguum nec tanto dignum Viro; argumento tamen ni fallor tale quod curiositati Tuæ satisfacere possit. Rogo itaque ut illud pro Tua humanitate suscipias, nec pagellarum numero, sed rerum quas tractat pondere metiaris. Deum veneror, ut Te cum omnibus

Tuis diutissime servet! Amstelædami Calendis Aprilis cIↃ IↃc LXXXIII.

DIS-

DISSERTATIO
de
NUMISMATIS.

CAPUT I.

De Numismate Problema.

AGitatur nobile problema inter *Æneam Vicum*, & *Sebastianum Erizzum*: iste negat ea numismata, quæ insigniuntur facie illa Anaglypha Imperatorum, Uxorum, & Filiorum, fuisse in usu commercii.

1. Quia non est verisimile vulgari monetæ insculptas fuisse eas Imperatorum facies, quas Romani numinum instar adorarent, & cùm illis ad loca secedere turpia apud eosdem Romanos esset capitale (ut patet ex

Suetonio in Tiberio) atqui per manus artificum viliorum traduci facies adorabiles quam indecorum esset.

2. Quia ob nimiam eminentiam Anaglypha essent incommoda numerationi, atque adeò humanæ societati, & commercio.

3. Quia erant elegantiùs excusa, Anaglypho nimirum eminenti, & exsculpto. In quo Anaglypho cudendo oportuisset Marculos signatorios sæpius perfringi; undè fuisset moneta, & Principi, & Præfectis monetariis damno magis, quàm utilitati.

Ab hac sententia discedens *Æneas Vicus*, arbitratur numismata ea, quæ antea descripsimus; fuisse apud Antiquos vulgarem monetam.

1. Quia fuit in usu apud omnes nationes, ut facies Principum inscriberentur Monetæ, à qua etiam appellationem hauriebant, undè Darici, Philippici, a facie Darii, Philippi insculpta; vult *Aristoteles* in Politicis appositam monetæ faciem Principis tan-

tanquam fidejussorem, & vadem justi ponderis, & legitimæ materiæ. Apud Imperatores Græcorum in usu etiam fuit adscribi in nummis faciem Christi, quæ adorabilis est.

2. Ea numismata, quæ sunt Anaglyphi eminentioris, adeò non impediunt numerationem, ut etiam juvent, quia faciliùs ab invicem separantur; adde quod sint ad usum diuturniora, quòd facies Principis eminentior, sit etiam diuturnior.

3. Quod attinet ad elegantiam, & ad marculorum frequentem fractionem, ejus est sententiæ, non excusa fuisse numismata, sed fusa, asseritque Lugduni repertos aliquando ex argilla conflatos monetarios modulos; quibus ita fusis adhiberentur marculi, ut ad absolutam, & expolitam elegantiam perducerentur facies Imperatorum in Numismatis. Sed plura solerter eruditissimus *Carolus Patinus* in Historia Numismatum c. 3. ex l. 28. D. de Usufructu; Numismata distin-

guens à nummis, etsi sæpissimè miſceantur.

Cap. II.

De Dignitate Numiſmatum.

POſt ſymbola & characteres Ægyptiacos, poſt hiſtoriarum monumenta litteris conſignata, quæ omnia ignis fuerunt, temporiſque ſpolia, demum excogitatum eſt, iis inſtrumentis actiones humanas committere, ſine quibus humanæ ſocietatis commercia conſiſtere non poſſent; Monetam intelligo, inventum, quo nullum fuit minus ab initio, nullum majoribus incrementis ad gloriam Imperiorum proceſſit; nihil ſiquidem vel Græca, vel Romana geſſit Reſpublica, quod ſpectandum ſibi, vel legendum non dederit Moneta.

Si Bella placent, in nummis apparent deſcripta vexilla, trophæa, allocutio-

cutiones, triumphales currus & arcus, armaturæ modus omnis, clypei, caſſides, ancilia, &c.

Si Religio placet, in nummis apparent facies Numinum antiquorum omnis generis, pax, felicitas, æternitas, pietas, templa, ſacrorum omnium ritus, Deorum ſimulacra, aræ, vaſa, litui, funerum varietas, apotheoſis.

Si placent Politica, in nummis viſuntur magiſtratuum faſces, ludi ſæculares, theatra, amphitheatra, ſellæ, diademata, tiaræ.

Quidquid tandem de primario illo populo celebrari potuit, aut ignorari à poſteris non decebat, in æternis numiſmatum tabulis aſſervatur. Numiſmata ſiquidem ſunt illa memoriæ tabula adamantina, gloriæ perennis & immortalis charta, illuſtris ara Mnemoſynes. Incluſum itaque in nummis nobile hiſtoriarum opus, atque adeò alibi collapſum reſtituunt numiſmata, & illuſtrant hiſtoriam antiquam.

——— *Victura signavit imagine nummus,*
Flamma triumphales ambussit livida ramos,
Aurataſque notas vis lethi infregit, & ævi,
Naumachiæ, Circi, Templa, Amphitheatra, Coloſſi,
Nunc brevis immenſo Romæ de funere pulvis,
Dives adhuc cornu fortuna reliquit in auro,
Viva renaſcentes cui ſpirat imago Quirites.
Mira fides Plutus Dis lumine caſſus, in auro
Nunc oculos centum ceu lynceus Argus adaptat,
Qui cæci ante Midæ inſanas erravit ad artes
Nunc ſedet ipſe Sophon gremio, Phœbique Theatro
Spectat honorato ſpectandus & ipſe metallo,
Ac docto loquitur facunda ſilentia vultu, Dar-

Dardanidum antiquos muto canit
ære triumphos.
——— præſtantque Numiſmata
chartis.
——— Antiquo quo vivit Roma,
metallo
Roma hic actu, ſola alibi quæ voce
triumphat.

CAP. III.

De origine & ætate Numiſmatum.

DIvus *Auguſtinus* lib. 4. de Civit. ait placuiſſe Romanis, ut Argentinus Deus diceretur filius Æſculani quod ærea moneta argenteam præceſſiſſet. Pecuniæ ſignatæ uſum antiquiſſimum fuiſſe patet ex *Geneſi* de Abrahamo, & aliis; formæ, & uſus facilitas à Servio Romano Rege traxit originem, qui ovium, bovumque effigie ſignavit nummos; indeque dicta eſt pecunia.

Jano tribuitur à pleriſque origo ſignandæ pecuniæ, quòd in altera

fronte nummorum adſcriberetur ejus caput, in altera verò fronte, vel navis, vel pons, vel corona. (*Vide Athenæum, & Macrobium.*) Licèt alii velint navim appoſitam fuiſſe nummis Italicis, quòd Saturnus navi vectus fuiſſet in Italiam.

Licebat Prætoribus, Quæſtoribus, ac Legatis, nummos cudere in Provinciis, ait *Fulvius Urſinus*, & in iis familiarum ſuarum gloriam characteribus ſymbolicis tanquam litteris ſculpere, ita ut quod nobis ſunt ſtemmata gentilitia, in quibus Galli familiarum ſuarum gloriam pingunt, id Romanis eſſent numiſmata, in quibus adſcriberent æternis pæne monumentis domeſticæ gloriæ dignitatem.

Cap. IV.

De Materia Numiſmatum.

PRimus nummus fuit ex ære, ut divitiis aſſignaretur pondus, ſub

ſub quo mortales gemere docerentur. Nihil aptius certè potuit eligi ad numiſmata cudenda, quam metalla, ſeu commercii gratia, ſeu memoriæ conſervandæ, nam figurata metalla faciliùs circumferuntur, & difficiliùs deteruntur.

Alexander Severus neceſſitate compulſus ex Electro monetam cudit, hoc eſt miſcuit quintam argenti portionem, in aureis, quatuor, ut *Plinio* viſum eſt loquenti de Electro; Gallis dicitur *Or bas*, *Or blanc*.

Caracalla cudit adulterina numiſmata, plumbum videlicet argento, vel auro illitum pro nummis exponens, ait *Xiphilinus*.

Numa ligneos, & ſcorteos cudit nummos, quem imitatus eſt Fridericus Ænobarbus, qui penuria preſſus in ſtipendium militum ſcorteos nummos diſtribuit argenteo clavo ſuffixos.

Ferreis nummis dicuntur uſi Lacedemonii lege Lycurgi, ut impedi-

rentur pondere pecuniarum, nec eis sese onerarent. Dionysius Tyrannus stanneis nummis fertur usus.

Materia communis Numismatum fuit apud omnes nationes aurum, argentum, æs; quòd æterna sint metalla; stanno, & plumbo abstinuerunt, quod usu deterantur nimis.

Cap. V.

De forma Numismatum.

IN Numismatum figuris tria potissimum videntur consideranda. Et primò quidem occurrit frons prima Numismatis, in qua sculpebatur, utplurimum, facies Principis. Secundò aversa frons, in qua symbolicis characteribus scribebatur gloria Familiarum, vel Imperii. Tertiò, Epigraphæ variæ, quibus Numismatis utraque frons sæpissimè coronatur.

CAP. VI.

De prima fronte Numiſmatum.

DIgniſſimum omnium ſpectaculorum ſub Cælo eſt humana facies, ideoque antiquitas, ut illuſtrium virorum faciem faceret immortalem, auro, argento, ære immortaliter expreſſit

Illuſtres animas, & quas ab imagine laudes.

Regii, & ſupremi juris cum ſemper fuerit cudendæ Monetæ poteſtas, nemini unquam licuit niſi Principi ſupremo faciem propriam imprimere Numiſmatum primæ fronti. Indè Darius puniit Aryadnem (ex *Herodoto* lib. 4. Hiſtor. pag. 316.) Ægypti Præfectum, quod auſus fuiſſet monetam cudere argenteam, cui propriam faciem impreſſerat. Eodem crimine Commodus damnavit Perennium, & Severus Plautianum. Undè qui ambiebant Imperium ſecretò propria

facie impressam monetam cudebant, quam deindè spargerent & publicarent. Exosi verò Imperatoris Numismata jussu Senatus semper recusa, & refusa sunt, ut ejus facies aboleretur vel in nummis, quod Caligulæ, Neroni, Domitiano, Commodo, & Heliogabalo contigit.

Consulum tempore nulli licuit in nummis propriam insculpere faciem viventis, sed Triumviris Monetariis A. A. A. F. F. constitutis licuit vel avorum, vel insignium virorum facies insculpere.

Dion. lib. 44. testatur Julio Cæsari omnium primo concessum fuisse à Senatu auctoritate publica, ut effigiem sui viventis in nummis sculperet; quod admisit, exemplumque ejus secuti sunt posteri Cæsares.

Unum objicitur, plurima extare Numismata, in quibus visitur facies, Junii Bruti, Servilii Halæ, Reguli, Marcelli, Syllæ, Dolabellæ, Pompei, Domitii, &c. Huic dubio multa re-

poni

poni possunt. Et primò quidem hujusmodi Numismata cusa fuisse tempore turbulento bellorum civilium, in quo licebat non quod legibus, sed quod libido, & potestas viribus parata indulgebat. Secundò, non causa iis viventibus, sed fortè ab aliquo Triumviro Monetario, cui Cæsares veniam dabant avorum suorum effigiem imprimendi, præsertim initio Imperii.

Aristoteles in Politicis asserit ideò impressas nummis Principum effigies, ut auctores essent subditis seu de materia, seu de pondere legitimo pecuniarum, cum id omnes sibi facilè persuadeant neminem ausurum violare nummum, in quo sit impressa majestas Principis, cujus facies sit ad instar sigilli publici; inde est ut Imperatorum Moneta sacra fuerit appellata. Imò quod adoraretur facies Imperatorum etiam in nummis, sunt qui explicent illud Apostoli: *Avaritia, quæ est Idolorum servitus*, de adoratione

ratione faciei Principum in nummis.

Adulterinæ pecuniæ conflatores, imminutæ majestatis rei semper habiti sunt, non tam ob suppositum nummum, quam quòd dignitatem vultus Imperatorii fœdasse crederentur. Inde in Constit. *Gratianus* & *Theodosius*: *Plectatur supplicio, qui æternales vultus, dum fraudibus studet, duxerit violare.*

Theodoricus Rex apud *Cassiodorum* libr. 5. epist. 32. *Monetæ debet integritas quæri, ubi vultus noster imprimitur. Quid enim,* ait, *tutum, si in nostra peccatur effigie, & quam subjectus corde venerari debuerat, manu sacrilega violare festinet.* Et infra: *Sit mundum, quod ad formam serenitatis nostræ adducitur; claritas Regia nihil admisit infectum; nam si vultus cujuslibet puro colore depingitur, multò justius metallorum puritate principalis gratia custoditur; imago Principum subditos videtur pascere per commercium.*

Ea ſane fuit gloria apud populos faciem in Monetis imprimere, ut Reges & Imperatores ſibi ſolis licere voluerint, cujus gloriæ tenaces adeò fuere Romani Imperatores, ut Regi Perſarum non concederent ſignare in auro faciem, ſed in argento duntaxat, licet Francis Regibus id conceſſerint, ut habet *Procopius*.

Idem jus in Principibus certè Divus Ludovicus bellum movit contrà Ducem Britanniæ Petrum cognomine *Maucler*, ſeu malum Clericum, quòd contra fœdus, quo cavebatur, ut candida duntaxat, æreaque materia faciem ſignaret, auro ſignaſſet.

Imago Principum impreſſa fuit vario Numiſmatum generi monetario nimirum, honorario munerario; indè ex monetario dicti Darici, Philippici, Antonini, ex *Vopiſco* in Aureliano; & in Evangelio: *cujus eſt imago hæc?*

Cap. VII.

De Honorario Numismate.

AD Chilpericum Francorum Regem misit Tiberius Imperator Aurea Numismata quingenta, singula librariа facie propria notata, cum epigraphe: *Tiberii Constantini perpetui Augusti*; in aversa fronte currus & auriga; Epigraphe: *Gloria Romanorum.*

Henricus IV. Franciæ Rex, Helvetiis Legatis fœdus renovaturis torquem singulis dedit quingentorum aureorum, cui appensum erat Numisma signatum facie sua. In aversa verò fronte erat Ara, cui innixæ binæ columnæ coronam sustinebant; omnia verò ramis palmeis, laureisque erant implicata. Ad basim Aræ programma. *Ex auro Francigena*, *Anno fœderis renovati effosso.* In ambitu Numismatis Chronologicum erat programma ejus anni 1602. *RegIs saCra fœDera MagnI.*

Cu-

Cusum fuit Numisma ab Herode, cujus prima frons exhibebat caput Antonii, hâc epigraphe : *Salomoh Melech* ; *Salomon Rex*. In aversa fronte templi icon. Epigr. *Templum Salomonis*. Adulatoriè, quasi Antonius esset alter Salomon, Templi Restitutor.

CAP. VIII.

De Munerario Numismate.

APpressa facies Principum nummis potissimum in Inaugurationibus. Unde ait *Ammianus Marcellinus*: *Aureos nummos in vultum novi Principis aptarunt*. *Justinianus* in Novell. *soli Aurum spargere datur Imperatori, cui etiam soli contemnere præstat fortunæ fastigium. Argentum verò Consulibus largiri decens*.

CAP.

Cap. IX.

Vultus Heroum & Deorum in Numismatibus.

ROmæ galeatæ cum duabus Alulis virili specie apposita est effigies in nummis Consularibus, ut plurimùm, in prima fronte.

Præfecti Monetarii Heroum imagines gentilitias apponebant, ita Calphurnia gens à Calpo filio Numæ originem trahens, Numæ vultum in nummis apponebat: Martius Philippus ab Anco Martio Rege, Anci Martii: Tituria, Tatii Sabini Regis: Julia, Veneris caput: Claudia gens, Claudiæ Vestalis: Cornelii, Africanæ, aut Nasicæ. Civitates vultus fundatorum apponebant in Numismatis: Tarentini, Tarentis fundatoris Delphino insidentis, quod esset Neptuni filius: Tomitani, Thomæ herois, hac Epigr. Θώμας κτίστης. In aversa fronte Herculem apponebant horum Genium tutelarem.

Cap. X.

Vultus Virorum Illustrium in Numismatibus.

MAgnesii affecti magnis beneficiis à Cicerone, in prima fronte suorum Numismatum caput ejus apposuerunt; in aversa verò facie, manum quæ civicam coronam ferret; allusum ad eam, quam meruerat Consul. Eundem honorem Tito Flaminio libertatis auctori Græci tribuerunt hac Epigr. T. Φ. Θ. *Tit. Flam. Deus.*

Coi Hippocratis vultum nummis apposuerant, Teji Anacreontis, Parii Archilochi, Crotoniatæ Milonis, Samii Pythagoræ, Tarentini Architæ, Smyrnæi Homeri, Mitylenæi Sapphus, Athenienses Cynegiri, Gelon* Rex Siciliæ uxoris imaginem nummis apposuit, cui nomen Demarete, unde nummus dictus Demaretius, imo

* *Uxor Gelonis Regis, Demarete, filia fuit Theronis Tyranni Agrigentinorum. Fazell. lib. 1. Decad. poster. de Reb. Sicul. c. 4.*

imo ipſa Demarete. Gergilii in Phrygia, Sibyllæ, eorum concivis, vultum: Alexander Severus, Alexandri Magni faciem: Tiburtini, quòd abſoluti eſſent in Senatu ex Lentuli Prætoris induſtria, ejus faciem nummis inſculpſerunt. Caligula juſſit apponi in nummis imaginem trium ſororum, Agripinæ, Druſillæ, & Juliæ, Dearum habitu omnes, cum cornucopiæ; altera columnæ innixa Conſtantiæ Deam repræſentabat, altera cum patera Pietatem, altera cum clave Fortunam. Item matris Agripinæ vultum appoſuit memoriæ propagandæ gratia.

Cap. XI.

De averſa fronte Numiſmatum.

Rem infinitam aggredior explicandam, eas imagines nimirum, & characteres, qui in averſa fronte Numiſmatum adſcribebantur à Veteribus

teribus, seu Græcis, seu Romanis, seu Barbaris, qui characteres cum à sola ingenii libertate penderent, per se nullis terminis circumscripti, infinitum propè in numerum excreverunt. Uti tamen commodius disputare de illa characterum infinitate liceat, eam ad definita capita revocabo, & primo *de sacris Deorum*, *Pontificum, ac sacrificiorum symbolis* quæstionem instituam; secundo *de Politicis Magistratuum, ac Regum insignibus, de chacteribus Ludorum, Coloniarum, & aliorum id genus*; tertio *de Bellicis Trophæorum terrestrium & maritimorum insignibus*; quarto, *de nobilitatis characteribus, & gentilitiis symbolis*; quinto, *de symbolis artis, & scientiæ Hieroglyphicis*; sexto, *de symbolis moralibus virtutum, & vitiorum.*

Gabriel Symeon Florentinus arbitratur eos Characteres, qui appingebantur in aversa fronte Numismatum, nihil aliud fuisse quàm symbola, quæ nos appellamus (*devise.*) Quæ sym-

ſymbola ſi erant gentilitia, poterant arma, & inſignia familiarum vocari; Inde in ea eſt ſententia de noſtris ſtemmatibus gentilitiis, nihil aliud ea eſſe, quam averſam numiſmatum antiquorum frontem: Alibi tamen dicit nos inopia laborare argumenti, qui in averſis numiſmatibus appingamus ſola ſtemmata, cum antiqui fuerint tam copioſi in appingendis ſymbolis, & Characteribus tam diverſis.

Apud Romanos creſcente Magiſtratuum, quibus erat cura permiſſa cudendæ pecuniæ, ambitione, extremis Reipublicæ temporibus, familiarum honores appoſuerunt Præfecti Monetarii in averſa fronte, ut ſymbola Sacerdotiorum, Magiſtratuum majorum, Ludorum exhibitorum, Triumphorum, Templorum conſecratorum, & aliorum id genus; cum antea duntaxat apponerent ſymbola rei Monetariæ, aut Caſtrorum ſigna, vel Victoriam, vel Bigas, vel Quadrigas, indè nomen Victoriati, Bigati, &c. Sub

Sub Imperatoribus, numiſmatibus adſcribebant omnes illuſtres caſus; uti ſanitatem Principis, per ſymbola Deæ Sanitatis; ita nuptias, concordiam, expeditiones militares, victorias; omnes demum caſus ſeu bellicos, ſeu politicos.

CAP. XII.

De ſacris averſi Numiſmatis Characteribus.

IN Siclo Judæo excudebatur virga Aaron, & vas, in quo ſervabatur Manna reconditum, in memoriam cœleſtis utriuſque beneficii, & præſtiti ſibi Sacerdotii. Epigraphe: *Siclus Iſrael*, & vaſi impoſitum Aleph, quod per ſe ſolitariè poſitum ſignificat vel Adonai, vel Iehova.

Semiſiclus, in cujus altera facie adſcribebatur radix Balſami, in altera Palma arbor. Utraque ſymbola provinciæ Paleſtinæ, vel potiùs Circumciſionis;

cisionis; nam folia Palmæ in figuram cultri finguntur à natura; & Balsamum ut colligatur, incidi debet arboris cortex non ferreo, sed lapideo cultello. Unde huic Semisiclo erat Epigraphe: *Tempus circumcisionis.*

Item in alio Siclo prima frons guttum habuit, & lanam, symbola Sacerdotalis unctionis. In altera fronte torquis Regius variis unionibus distinctus erat, ex multiplici nimirum Regum, & Virorum illustrium serie, ut creditum *Villalpandæ*, totiusque Sicli symbola denotant Pontificalis, & Regiæ dignitatis apud Judæos concordiam.

In nummo Jubæ Africæ Regis apponebatur Ara, cui serpens erat implicitus. Epigraphe. *G. T. M.* id est, *Genius Tutelaris Mauritaniæ.*

Æternitas Augusta altera manu Solem, altera Lunam præfert in Hadriano.

Providentiæ Deorum fulmen adscriptum, quod est symbolum supremæ

mæ auctoritatis; Item Character est celebritatis, & auspicium rerum illustrium; undè Ægyptiis amplitudinem gloriæ, & famæ toto orbe diffusæ significabat fulmen. Consilium etiam dicitur fulmen, quòd eo præsagiantur principibus rerum eventus, in Antonino.

Antoninus Philosophus Imperator fulmen tenens à Victoria in Nummo coronatur seu æmulus Jovis, seu debellatis ac fulminatis Marcomannis.

D. Paulina uxor Maximini in cœlum rapitur Pavone, sicut Faustina, in aversa fronte numismatis.

Solebant Principes speciem affingere sibi ejus Dei, vel Genii, cui essent peculiariter addicti. Ita Antonius fingebatur in Numismate, Bacchi specie hedera coronati. Augustus Apollinis, Commodus Herculis, Antiochus Epiphanes Dionysii.

Dii Tutelares adscripti in Numismatis, ut Pallas à Domitiano, & Antonio Philosopho, & Caracalla; ita

Hercules à Commodo, & Maximiniano, Romulus ab Hadriano, Iupiter à Diocletiano, Apollo à Gallieno.

Ita omnes ii Imperatores, qui in Asia res feliciter gesserant, aut Imperium obtinuerant, Solem Orientalium nationum peculiarem Deum coluisse notantur. Ideò sæpiùs Sol nummis adscriptus invenitur his titulis, *Solis æterni*, aut *Comitis Augusti*, aut *Propugnatoris*, ut in nummis Valeriani; *Conservatoris*, ut in nummis Æmiliani; *Providentia Deorum*, ut in nummis Aureliani; *Soli invicto*, ut in nummo Quieti Tyranni, in quo est adscripta imago Solis nudi radiati Orbem tenentis, ad cujus pedes sedet captivus.

Consecrato Vespasiano caput ejus nummo appositum cum hac Epigraphe; *D. Aug. Vespas.* reliqui tituli omittuntur, quod excellenter in titulo Divi omnes humani tituli contineantur.

Galba, quòd esset auctus honoribus

bus à Livia, nummos suos signavit Liviæ imagine, hasta pura, & patera insigni, hanc Epigraphe: *Diva Augusta. Justinus* lib. L. voluit antiquos coluisse hastas pro Diis; atque adeò solebant illæ adhiberi Deorum simulacris, ut in Cæsaribus consecratis.

Augustæ & Reginæ consecratæ colebantur in nummis sub imagine alicujus Deæ; Ita Cleopatra ornatu Dianæ se nummis apposuit. Iulia Severi uxor specie Lunæ aurigantis, hâc Epigraphe: *Luna Lucifera*. Sabina Hadriani specie Junonis. Faustina filia specie Veneris. In nummis autem utplurimùm capita Augustarum Consecratarum intra Lunæ semicirculum sculpebantur.

Tanti fecit Cæsar Pontificiam dignitatem suo maximo labore partam & periculo, ut symbola Pontificia in nummis suis plerumque sculpi juberet; cujusmodi sunt capeduncula, guttus, lituus, aspergillus, secespita, albus galerus, patera, caput vela-

tum, &c. In ejus item nummo reperitur Elephas cum Dracone, uterque Consecrationis typus; Elephas quidem Divis, (ut habetur apud *Suetonium* in Claudio) Draco Heroibus consecratus, ut patet ex *Plutarcho* in Cleomene.

Phœnix Orbi stellato insistens capite radiato in nummo Constantii, fidem resurrectionis in Christo testabatur, & novam in Cœlo gloriam, hac Epigraphe: *Felix temporum reparatio.*

In nummo Titi apparet Urna Columnæ imposita inter duas lauros. Urna est cinerum Vespasiani patris post consecrationem posita inter lauros.

Vota pro salute Principum numismati signata: ita post recuperatam Augusti valetudinem sculpta in averso numismate, Corona quernea, seu Civica Jovi suspensa, quasi Principis salus ad Deos potissimum referatur.

Idem Augustus in expeditione Cantabrica fulmine appetitus vovit Templum Jovi Tonanti, & numismati

mati appoſuit. Vide *Horat.* lib. 3. in Ode *Cœlo tonantem credidimus Jovem.*

CAP. XIII.

De Politicis Magiſtratuum, ac Regum Inſignibus, & Characteribus, Ludorum, Coloniarum, & aliorum id genus.

AEgypti Reges nummis adſcribebant Silphium, & Siſtrum ipſorum inſigne, ſicut & Hieronymus Siciliæ Rex fulmen. Item in nummis Imperatorum viſitur in Clypeo Caligulæ circulus, ornatus alternatim Lunæ & Stellarum figuris. In Hadriani Clypeo apparet eques conficiens Chimæram, in Clypeo Taciti Imperatoris eques præceps, in Clypeo Probi pugna equeſtris. In Clypeo Alexii Comneni Aper.

Piſo Ædilis ab Auguſto creatus Annonæ curandæ Præfectus, nummis ſuis appoſuit Cererem & Saturnum, tamquam agri colendi docto-

res, & Genios agriculturæ, quibus addidit & ſpicas, tamquam inſignia Præfectorum Annonæ.

T. Cariſius III. Vir (è *Torrent. in Suet. Aug.* exhibente nummum) cudendæ monetæ præfectus ab Auguſto, non modò ſymbola Præfecti Monetarii, hoc eſt forcipes, malleos, incudes, pileum Vulcani, ſed etiam, ut Auguſto adularetur, appoſuit in nummis aliquando Sphingem, qua utebatur Auguſtus in annulo ſigillari; aliquando portam Civitatis, quod Auguſtus in Luſitania ædificaſſet Emeritam, &c.

In nummis Auguſti adſcribitur Sphinx, qua notabat ab omnibus difficillimis negotiis ſeſe expediviſſe, ſicut Sphinx explicabat omnes nodos ingenii.

Ex nummo Veſpaſiani licet colligere formam Fortunæ Aureæ Imperatorum, quæ tradebatur Succeſſori ad Imperium. Inſiſtit illa Baſi cum cornucopiæ & clavo, hac Epigr. *Fortuna Auguſta.* In

In nummo item Veſpaſiani, tradit ille filio Tito Orbem, hoc eſt Imperium.

In nummo Pertinacis mulier eſt ſtolata, quæ recipit de cœlis delapſum Orbem, quo indicabat ille Imperator ſe Deorum providentia Imperium accepiſſe.

In nummo Trajani Jupiter eſt adſcriptus cum fulmine, & pallio, quo tegit, & tuetur Trajanum; quo ſignificabat Principes eſſe ſub Iovis tutela.

Valentinianus junior ſtat in triremi, angelo ad clavum ſedente, hac Epigraphe, *Gloria Romanorum*; qua portendebat gloriam Principis Chriſtiani eſſe regere Imperium nutu Dei.

In nummo Placillæ Theodoſii Uxoris ſedet Victoria in mediis ſpoliis, quæ in Clypeo ad Palmam appenſo adſcribit, Chriſtus; Epigraphe numiſmatis eſt, *Salus Reipublicæ:* quo denotat Chriſti protectioni & Victoriam, & Reipublicæ ſalutem deberi.

In nummo Severi adſcriptæ ſunt

effigies duorum Liberorum, hac Epigraphe, *Æternitati Imperii.* Verum ſpes patrem fefellit.

Fortuna cum Cornucopiæ, & prora adſcripta in nummo Veſpaſiani, hac Epigraphe, *Fortunæ reduci*, deſignabat appulſu Veſpaſiani ad Imperium rediiſſe apud Romanos fortunam & felicitatem.

Typus Rheni, quo deveherentur neceſſaria, vel, qui Romanos à Barbaris diſterminat & tuetur, in nummis adſcriptus, hac Epigraghe: *Salus Provinciarum.*

Interfectorum Cæſaris nummi continebant in altera facie caput Libertatis, in averſa fronte Victoriam, quæ Romam ſedentem coronaret.

Cæſar Inſtaurator Corinthi adſcribebat nummis Bellerophontem Pegaſo inſidentem, ac pugnantem cum Chimæra, quod erat Corinthiacæ Civitatis inſigne. Appingebat in nummis aratrum, vaccam, ſigna militaria, vexillum Cohortium, & Aqui-

lam Legionariam, & decempedam, quæ ſunt ſymbola Coloniæ deductæ.

In Caſſia gente boves jugati apparent, tanquam ſymbola Coloniæ deductæ.

Auguſtus Reparator Neapolis, quam in urbem Coloniam deduxerat, notabat nummos effigie Sirenes Parthenopes, quod eſt ſymbolum, & inſigne illius civitatis.

Commodus in nummo, Herculis habitu juvencos jungit, hac Epigraphe: *Herculi Romano conditori.* Nimirum Romam immortalem, & fortunatam Coloniam Orbis terrarum appellavit; volebat enim ſuam eſſe Coloniam, inquit *Dio Caſſius.*

In nummo Hadriani, Agricola tenet aratrum dextera, anchoram ſiniſtra, hac Epigraphe, *Tellus ſtabilita.* Quod pacato orbe Hadrianus reddidiſſet honorem agriculturæ ſtabilem.

In ejuſdem nummo Imperator togatus adſcribitur, dextra ſublevans mulierem genuflectentem, & turriti

capitis orbi innixam, hac Epigraphe, *Restitutori Orbis Terrarum.* Eo nimirum designabatur tellus, cujus oppidis Imperator Hadrianus beneficia multa contulerat. Nullus enim Principum ferè (inquit *Spartianus*) tantum terrarum tam celeriter peragravit, ubique beneficus.

Imperatores initio Imperii cudebant nummos, in quibus adscripta corona Civica his litteris in medio S. P. Q. R. hac Epigraphe; *Ob Cives servatos*, illi siquidem optabant à clementiæ laude, & paternæ curæ auspicari Imperium. Undè & titulum Patris Patriæ affectabant. In nummo Augusti simulacrum pacis apponitur alatum, quod Caduceo tangit caput Serpentis, hac Epgraphe: *Paci Augustæ.*

Templum Jani à se clausum, Augustus nummis sculpi jussit, in aversa autem facie apposuit Orbem, hinc & hinc ramis laureis vinctum, in symbolum pacis comparatæ bellicis vi-

ctoriis, hac Epigraphe, *Paci perpetuæ.*

In nummo Antonini Philoſophi, Pax altera manu cornucopiæ, altera protendit facem, qua cumulum armorum accendit, hac Epigraphe, *Pax Auguſta.*

In nummo Hadriani, Concordia ſedet, ut ſecura, pateram tenet uti Pacis cum Diis conſiliatrix. Spoliis, & cornucopiæ innititur, ut mater Victoriarum, & felicis affluentiæ.

Ludi Sæculares ſymbolis Dianæ, Apollinares Apollinis, Cereales Cereris in nummis exprimebantur. Cæſar, quod Taurum primus in ſpectaculum exhibuiſſet, Tauri imagine ſignavit aliquando nùmmòs.

In nummo Tetrici Imperatoris Tyranni, Typus Lætitiæ adſcribitur, quæ gerit dextra manu Diadema, ſiniſtra verò Anchoram, hac Epigraphe, *Lætitia Auguſta.* Diadema ſeu Corona eſt ſymbolum Lætitiæ, quod lætantes coronati incedant; indicabat ille Tyrannus ſe aſſumpto Imperio

fundaturum Lætitiam publicam.

Forum ſuum nummis expreſſit Trajanus, & Pontem in Danubio ædificatum. Item quòd Pontinas paludes ſiccatas ſtraviſſet, & curribus pervias feciſſet, appoſuit in numiſmatis ſuis mulierem humi procumbentem, quæ rotam teneret, & arundinem. Provinciarum ſymbola aliquando in nummis adſcripta; ut Africanæ, quod erat in prima fronte numiſmatis, adſcribitur caput mulieris galeatæ, Elephantino capite; juxta ponitur ſpica & aratrum; in averſa autem fronte Hercules. In alio nummo Auguſti, Pegaſus eſt ſymbolum Africæ, ut habet Golzius.

In nummo Trajani Camelus, & thuris ramus, eſt typus Arabiæ Provinciæ.

In nummis Hadriani ramus Oleæ & Cuniculus, quorum feraciſſima eſt Hiſpania, eſt typus Hiſpaniæ Provinciæ.

In nummo Decii, Dacia Provincia

baculo sustinet caput equinum, in signum bellicæ gentis.

Peloponesii testudinem adscribebant nummis, hinc dictus Chelon nummus. Athenienses Noctuam, symbolum Minervæ sapientis; indè lusus servi Gylippi Laconis: *multas noctuas cubare sub tectis*; quod Gylippus esset depeculatus publicam pecuniam, quam Lysander fuerat deprædatus Athenis, eamque sub tegulas tecti abscondisset. (Vide *Plut.* in Lyc.) Item Athenienses apposuere Bovem in nummis ex instituto Thesei ob memoriam Minotauri à se occisi, aut Tauri Marathonii, aut quod docuisset Athenienses politiam, & cultum agrorum.

Argivi Lupum, & murem in diversis; Rhegini leporem; Dardanii gallos pugnantes; Tenedii securim; Træzenii tridentem, quod Neptunum religiosè colerent: Cephalenii equum; Locrentes Hesperum Stellam; Cphii Shingem eorum insigne,

& Homerum ſedentem, ac tenentem manu Iliadem; Smyrnæi Melam fluvium vaſi innixum, juxta quem natus fertur Homerus; fluvius autem altera manu laurum, altera lyram tenebat; in averſa verò fronte Victoriam, quaſi de aliis civitatibus, quæ de Homeri natalibus gloriantur, Victoriam retuliſſent. Coi inſcribebant in nummis baculum Serpente circumvolutum, quod erat inſigne civitatis, cujus tutelaris erat Æſculapius.

Cap. XIV.

De Bellicis Trophæorum Terreſtrium, & Maritimorum inſignibus.

VIctoria multipliciter exprimitur. In nummis aliquando Trophæum coronat; aliquando altè volans videtur coronam impoſitura Duci. Alias Duci ſtanti, & loricam calcanti, vel clavum, ſi ſit maritimum prælium, te-

tenenti porrigit coronam, aut palmam, vel laurum.

In nummo Cæſaris, in prima fronte Minervæ caput, in averſa Victoria. Eſt enim Victoria Minervæ πάρεδρος.

In nummo communi Veſpaſiano & Tito, Victoria baſi inſiſtit, ex qua aſſiliunt duo angues. Per angues invidi deſignantur, quibus invitis victoria ſe potitos ſignificabant; aut angues prudentiæ ſymbolum, qua victoriam & triumphos, & gloriam in tuto ſe collocaſſe deſignabant: vel etiam concordia ſua.

In nummo Poſthumi, Hercules coronam imponit Poſthumo loricato; quo deſignabat, ſe Victoriam adeptum eſſe auctore Deo, & fortitudine ſua, æternumque duraturam, ut indicabat Epigraphe: *Æternitas Auguſti.*

In nummo Aureliani, in averſa fronte, laurea corona hac epigraphe: *Temporum felicitas.*

In nummo Antonini Philoſophi,

Virtus Bellica nudo brachio Ancile ſuſtinens, & altero Victoriolam; quo deſignabat aperto Marte ſe velle Victoriam conſequi, nec indulgentia fortunæ, ſed ſua virtute evectum ad Imperium.

In nummo Conſtantini Magni, item & Juſtiniani, ſedet Imperator manu geſtans Globum; cui victoria inſiſtit, coronam capiti Imperatoris imponens, quaſi victori Orbis.

In nummo Tiberii, Victoria inſidet Orbi ſtellato, quod victoria de cælis detur; ſedet autem ut ejus æternitatem ſignificet, ſedet in Orbe ſtellato, quod adeò glorioſa ſit, ut unà cum ſtellis radios per Orbem diffundat.

Sylla ſculpſit in nummo Orbem quadruplici laurea corona circumdatum, ob quatuor ejus Triumphos de Græcia, Aſia, Ponto, & Mithridate.

Tanti fecit Pompejus Præfecturam Maritimam, ut nihil frequentiùs

in ejus nummis inveniatur, quam ſymbola maris, vel Neptunus cum tridente, vel Triton inequitans feris marinis, vel acroſtolia, roſtra, delphines, trophæa maritima.

In nummo Agrippæ, qui ſub Auguſto tantum mari potuerat, Neptunus delphinum porrigit. In nummo Pompei, ponuntur ſymbola traditi maritimi imperii, ſceptrum, videlicet, inter aquilam & delphinum.

Alemannia ſedens, & lugens juxta trophæum Conſtantini, hac epigraphe: *Gaudium Romanorum.*

In nummo Tetrici, & Floriani, Jupiter ſedet, manuque ſuſtinet Victoriolam, hac Epigraphe, *Iovi Victori.* Victoriam ex ſymbolo in Deum referunt.

CAP.

Cap. XV.

De Nobilitatis Characteribus, & Gentilitiis Symbolis.

IN nummo Antonini Philoſophi in prima fronte facies Commodi, in averſa ponitur Spes, hac Epigraphe, *Principi Iuventutis.* Cuſum, videlicet, numiſma vivente patre. Ita Diadumeni, Maximini, Philippi juniores.

Porcia gens gloriatur lege lata ne liceat verberibus afficere civem Romanum, unde notabat nummos imagine Magiſtratus cuidam pileum imponentis, hac Epigraphe: *Provoco.*

Reges Macedoniæ Clavam & Leonem appoſuere numiſmatis, originis ſuæ ab Hercule deductæ indices.

Clavus navis communis fuit nota numiſmatum gentis Corneliæ; Papia gens, orta Lavinio, notabat num-

mos lupo, vel aquila, vel serpente, quæ erant insignia illius civitatis.

Sicinia gens in memoriam Sicinii fortissimi Romanorum, notabat primam nummorum frontem capite Deæ Fortitudinis, hac Epigr. *Fort. P. R.* id est, *Fortitudo Populi Romani*: aversam vero frontem signabat clava, & leonis spolio, vel coronis, palmis, trophæis, & donis militaribus.

In nummis Valeriæ gentis apponebatur galeata Siren cum hastis & clypeo. Eadem gens Valeria, quod à Sabinis oriunda esset, hique à Pelasgis, quorum mos fuit, ut unum tantum pedem armarent, (ut patet è *Macrobio* in Virg. 7.) ideo signabat nummos Marte, qui alterum tantum pedem armatum haberet.

Vibia gens à Sicilia oriunda, signabat Cereris symbolis, aratro nimirum, spicis, tædis, curru tracto à serpentibus, porca, quæ ei sacrificabatur, & persona ob Ludos Cereales.

Nobilitatis Typus apparet in nummo

mo Getæ, qui paludamento insignis hastam fert, & statuam velut stemma majorum.

Gens Cæcilia à verbo græco ἀκέομαι, medeor, à Medicis orta, nummis adscribebat imaginem Sanitatis, & Salutis.

Æmylia gens signabat nummos imagine Æmylii Lepidi, qui Ptolomæi pueri Regis capiti coronam imponeret, hac Epigraphe: *Tutor Regum.* Quod & Ptolomæus moriens tutorem reliquisset filio Populum Romanum, qui ad hoc munus destinavit Æmylium Lepidum.

Claudia gens signabat imagine Claudii Marcelli opima spolia ferentis, vel Claudiæ Vestalis, quæ patrem triumphantem, à Tribuno Plebis curru detractum eripuit, & currui reddidit.

Cæsaris nummi pleni sunt, vel stella Veneris, vel capite Veneris, vel Ænea cum Anchise, vel Palladio.

CAP. XVI.

De Symbolis Artis, & Scientiæ Hieroglyphicis.

SAmii in nummo Pythagoræ ſphæram appoſuerunt, in qua ſtellam Veneris virga tangeret Pythagoras; quod dicat *Plinius* ejus ſyderis rationem primum Pythagoram inveniſſe.

Tarentini in nummo Archytæ cubum, & cylindrum appoſuerunt, quorum dicitur auctor à *Laertio*.

In Carbonis nummo apponitur clava Herculis deſinens in caduceum.

In Pomponia gente frequentibus Muſarum figuris notantur nummi: Euterpe bifronte Tragœdiæ Præſide; Item Herculis Cythara canentis, Clava interim quieſcente.

Titia gens Pegaſo notabat nummos, ob Titium Poetam inſignem ejus

ejus familiæ, qui floruit ſub Tiberio.

Principis providentiſſimi ſapientia, columna Corinthiaca, cui inſidet Noctua; Conſtantis Imperatoris filii Conſtantini ſapientiæ ſymbolum, ad columnas reclinentur, haſta, clypeus, galea; perinde atque ſi arma ſe ſubmitterent ſapientiæ, aut quod ſapientiæ debeat eſſe juncta virtus militaris.

Cap. XVII.

De Symbolis Moralibus Virtutum, & Vitiorum.

IN Herennia gente numiſmatis aversa frons Æneam habet, qui vehit humeris patrem: in prima verò fronte Virginem, hac Epigraphe: *Pietas.*

Pietatis imago in numiſmate Pompeji cognomento Pii, Virgo baculum ſiniſtra, dextra porrigens annulum.

Item in ejusdem nummo duo fratres Catanenses.

In lecto reclinatum fulmen supremi Imperii telum, in nummo Titi clementiæ typus est.

In nummo Antonini Philosophi Clementia pateram tenet, & sinum pandit, velut asylum referans oppressis. Item in ejusdem nummo clypeata Pallas tutelare hujus Principis Numen.

In Carthaginensium nummo Juno Tyria, seu Cælestis insidens Leoni sursum erecto, dextera fulmen, sinistra hastam puram tenet, hac Epigraphe: *Indulgentia Augusti.* Juno Dea tutelaris Carthaginis ponitur pro ipsa civitate. Severus Imperator habitus ut Deus ab Afris ob ejus in eos indulgentiam.

Adtexenda plura non censui, ne tædium parerem, tum quia hunc gustum præbuisse satis duxi.

Appingendum tamen, nondum liquere quid significent in plerisque Num-

Nummis Græcis Imperatorum notæ Γ seu L inversæ, & IA, IB, IΓ; an numerum annorum, quibus inierant, gerebantque Magistratum Monetales Præsides? ut *Angelonius* (in Trajano p. 103) opinatur, L explicans annum; an verò Imperii? uti vult *Tristanus*: (Tom. 3. comment. Hist. p. 214. in Vaballatho.) Et sequuti videntur eos, qui Λ divinarunt Λυκάβαντα, id est, annum. Esse annorum numeri Notam circumductam sensit *Casaubonus* (in Sueton. August. c. 87.) at *Josephus Scaliger* (in Chron. Eusebii) putat esse numerum Indictionum Julianarum, Hadrianarum, Antoninianarum, Aurelianarum, Constantinianarum. Itaque ampliandum. Tantumque Nummographorum, qui fuerunt, subtexo indicem, servata serie litterarum, à quibus initium nominum ducitur.

1. *Angelonus.*
2. *Joannes Annius Viterb.*

3. *Antonius Auguſtinus.*
4. *Joannes Camers.*
5. *Guilielmus du Choul.*
6. *Cyriacus Anconit.*
7. *Sebaſtianus Erizzus.*
8. *Hubertus Goltzius.*
9. *Gorlæus.*
10. *Gualterus.*
11. *Antonius Guevarra.*
12. *Wolfgangus Lazius.*
13. *Pomponius Lætus.*
14. *Claudius Menetrius.*
15. *Adolphus Occo.*
16. *Petavius.*
17. *Antonius le Pois.*
18. *Joannes Pontanus.*
19. *Joannes Sambucus.*
20. *Ioſephus Scaliger.*
21. *Gabriel Simeonius.*
22. *Iacobus Strada.*
23. *Octavian. Strada.*
24. *Triſtanus Sanctamantius.*
25. *Æneas Vicus.*
26. *Fulvius Vrſinus.* &c.

INDEX CAPITUM.

I. *De Numismate Problema.* 1
II. *De dignitate Numismatum.* 4
III. *De origine & ætate Numismatum.* 7
IV. *De materia Numismatum.* 8
V. *De Forma Numismatum.* 10
VI. *De prima fronte Numismatum.* 11
VII. *De honorario Numismate.* 16
VIII. *De munerario Numismate.* 17
IX. *Vultus Heroum & Deorum in Numismatibus.* 18
X. *Vultus Virorum illustrium in Numismatibus.* 19
XI. *De aversa fronte Numismatum.* 20
XII. *De sacris aversi Numismatis characteribus.* 23
XIII. *De politicis Magistratuum ac Regum insignibus & characteribus ludorum, coloniarum, &c.* 29

XIV. *De*

XIV. *De bellicis trophæorum terrestrium & maritimorum insignibus.* 38
XV. *De Nobilitatis characteribus & gentilitiis symbolis.* 42
XVI. *De Symbolis artis & scientiæ hieroglyphicis.* 45
XVII. *De Symbolis moralibus virtutum & vitiorum.* 46

FINIS.